

Όλοι αυτοί οι συμβολισμοί τῶν παλαιῶν χρόνων δὲν εἶνε διατεθειμένοι νὰ παραδώσουν σ' ὅλο τὸν κόσμον τὰ μυστικά τους. Μόλις τοὺς ἐγγίζει ἓνα βέβηλο χέρι προσβάλλονται, γιατί πρόκειται νὰ γίνουν φανεροί. Ἀντιστέκονται σ' ἐκεῖνους πού θέλουν νὰ τοὺς ξεθάψουν, προσπαθοῦν νὰ μὴ χάσουν τὴν ἐξιδανικευμένη μορφὴ πού τοὺς ἐχάρισεν ὁ χρόνος καὶ νὰ ὑλικοποιηθοῦν, νὰ γίνουν ἀπτοί, νὰ μᾶς ζυγώσουν. Εἶνε τρομερὸς αὐτὸς ὁ ἀγῶνας μεταξὺ τῆς ἀπελπιστικῆς ἀντίστασις τοῦ συμβόλου πού εἶνε φευγαλέο στὰ μάκρη τῶν αἰώνων πού ἐξῆσαν, καὶ τοῦ τεχνίτη πού ἀγωνίζεται νὰ τὰ φανερώσει στὸν κόσμο. Ὑπάρχουνε στιγμὲς ὅπου καὶ ὁ ὑπομονετικώτερος καλλιτέχνης λιποφυγεῖ, ἀλλὰ ὑπάρχουνε καὶ στιγμὲς χαρᾶς, τὴ χαρὰ πού αἰσθάνεται ὁ νικητὴς καὶ εἶνε τόσο ζωηρότερη ὅσο περσότερες ἦταν οἱ δυσκολίες. Πρέπει νὰ εἶνε κανεὶς δυνατός ὁραματιστής, χαμένος μέσα στὶς μυστηριώδικες συμφωνίες τοῦ ὀνείρου γιὰ νὰ ζωντανέψει τὶς ἀλαργινὲς σκηνὲς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν κινήσεων πού μόλις ξεδιαλύνονται μέσα στὶς ὀμίχλες τῶν περασμένων.

Ὁ Edouard Schuré στὸ βιβλίον του «Les Grands Initiés» κατορθώνει μὲ τὸ φλογερώτερον λυρισμὸ νὰ ἀναπαραστήσει τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τ' ἀρχαῖα σύμβολα. Μὲ τόση ἀγάπη ἀσχολεῖται σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία πού, ἰδιαιτέρως, στὸ Τρίτον Βιβλίον πού ἐπιγράφει «Ἑρμῆς» μᾶς δίνει μιὰ τόσο δυνατὴ εἰκόνα τῶν Αἰγυπτιακῶν Μυστηρίων, πού ἔστερ' ἀπὸ τὸ διάβασμα θαρροῦμε ὅτι ἐξήσαμε ὅλες τὶς δοκιμασίες τοῦ κατηχομένου, ὅτι εἴμεθα ἐμεῖς πού περάσαμε ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ καταγῶγια, ἀπ' ὅλες τὶς φλόγες καὶ τὶς δοκιμασίες, ὡς τὸν πρόσκαιρο θάνατο, στὸν τάφο πού ἦταν στὴ βάση τῆς μεγάλης πυραμίδας.

Κ' ἔτσι ἀπὸ τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα ἡ δυνατὴ ἐνόραση τοῦ συγγραφέα μᾶς ἀφίνει νὰ ἰδοῦμε μὲ ὅ, ν ο ν τὰ σκοτεινὰ σύμβολα τῶν χρόνων πού σβύστηκαν στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων.

Μὰ ἐκεῖνοι πού ἔνωσαν τὸ μεγαλοπρεπὲ συμβολισμὸ μὲ τὴν ἀκέραια καὶ λυρικὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων λαῶν εἶνε ὁ Φλωμπέρ στὸ περίφημον ρομάντσο του «Σαλαμπὸ» καὶ ὁ Villiers de l'Isle-Adam στὴν Ἀκεντυσσερίλ. Μὲ αὐτὸ τὸ βιβλίον του ὁ Villiers δὲν μᾶς ἀφίνει στὰ ψυχικὰ σκοτάδια, στοὺς πέπλους αὐτοὺς τῆς Ἰσιδας πού πιέζουν τὴ σημερινὴ ψυχὴ μας, ὅπου μᾶς βυθίζουν οἱ μελέτες τοῦ Schuré. Μᾶς δείχνει μιὰ ζωὴ πλατεῖα, πλατύτατη, ὠραία, γεμάτη μὲ τὸ λαμπρὸ ἐκεῖνο ἀνατολίτικο φῶς πού ἀξίζει ὅλα τὰ πλούτη τῆς γῆς, μὲ τὴ μεγάλη χαρὰ καὶ τὴ βαθειὰ μελαγχολία, τοὺς πολέμους, τὶς πλεκτάνες, τοὺς φόβους καὶ τὶς ἀπολαύσεις τῆς καὶ μόλις προχωρήσουμε φτάνουμε στὸ μεγάλο μυστήριον τοῦ τρομεροῦ Σιβᾶ, πού τὸ ἀόρατο πέταμα ντύνει μὲ τρόμο ὡς καὶ τὸ φῶς καὶ τὸν ἥλιο, πού Θεοῦ, πού ἐστάθηκε ἀντίκρου στὸ ἀφανέρωτο ἀποδοκιμάζοντας καὶ καταδικάζοντας αὐτὸ τὸ φέμα τῶν αἰώνων... πού θὰ κατορθώσει νὰ καταστρέψει, καὶ καταλήγουμε στὸ θάνατο δυὸ τρυφερῶν ὑπάρξεων.

Ἡ δυνατὴ ἀπόλαυση φέρνει τὸ θάνατο τῆς ἀγάπης, τὴν ἀδιαφορίαν, ἴσως, καὶ τὸ μῖσος.

Δυνατότερη, ἡ ἀπόλαυση θανατώνει αὐτὴ τὴν ἴδια ζωὴ.

Ἔτσι ἀντίκρουσε, ἐννοεῖται πάντοτε μὲ τὸ μάτι τοῦ ρωμαντισμοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς βαθειᾶς ψυχολογίας, ὁ Villiers, τὴν ἀπόλαυση. Στοὺς «Ἀγαπητοὺς τοῦ Τολέδου» ὁ μεγάλος Ἱεροξεταστὴς Τορκουεμάδας βάζει δυὸ τρυφερὰς ὑπάρξεις ποὺ ἀγαπιούνται τρελλά, σ' ἓνα νυφικὸ κρεββάτι ποὺ τοὺς εἶχεν ἐτοιμάσει. Εἶνε γυμνές, δεμένες μὲ μυρωμένα λουριά, χεῖλια μὲ χεῖλια καὶ στήθια μὲ στήθια, ἐπὶ σαρανταοχτὼ ὥρες, ἂν καὶ θάθελαν νὰ ἔμεναν στὴ θαυμάσιαν ἐκείνη ἐκστασιὶ σὲ ὅλη τὴν αἰωνιότητα. Τὸ ζήτημα τοὺς ὅσο ἀπλὸ κι ἂν φαίνεται, εἶνε τραγικώτατο. Εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ μιλοῦν, νὰ κινούνται, νὰ ζοῦν μὲ ἄλλα λόγια, ἐνῶ τὴν ἔζησαν ὅλη ἀνεξαίρετως τὴ ζωὴ τους. Μόλις καὶ μετὰ βίας ὁ ἓνας χαμογελαίει στὸν ἄλλο γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου, καὶ ἡ ἔνωση τοὺς ἔμεινε στεῖρα γιὰτὶ δὲν ἄγγιξε πλέον ὁ ἓνας τὸν ἄλλο... ἀπὸ φόβο.

Στὴν Ἀκεντυσσερίλ ὁ τόνος εἶνε βαθύτερος, ὁ συγγραφέας γίνεται σπλαχνικώτερος, ἢ μετὰ τὴν ἀπολαυστικὴ ἔνωση τοὺς ζωὴ, θὰ ἦταν τυρρανία, χειρότερη ἀπὸ χίλιους θανάτους κ' ἔτσι ἔχουμε τὴν ἐπιβλητικότερη καὶ πλέον μεγαλοφάνταστη εἰκόνα ἐνὸς ὥραιου θανάτου.

Δὲν εἶνε καθόλου παράξενο, γιὰ κεῖνον ποὺ ἐγνώρισε πόσο σύνθετη ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ Villiers, πῶς—ὑστερα ἀπὸ ἐκείνη τὴν εἰρωνεία ποὺ συγκαταπαύουμε στὸ ἔργο του καὶ φαρμακώνει τὴ μακαριότητα τόσων ἡσυχων ἀστῶν, εἴτε εἶνε ἔμποροι, λογοτέχναι ἢ ἐπιστήμονες, καὶ ὑστερα ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς φρικιαστικὰς ἱστορίες ποὺ τοῦ ἐνέπνευσεν ἡ ἀνάγνωση τοῦ Poe στίς μεταφράσεις τοῦ Baudelaire, — κατώρθωσε νὰ γράφει τὴν Ἀκεντυσσερίλ.

Ἰσα - ἴσα, σ' αὐτὰ τὰ θέματα φαίνεται ὅλη ἡ εἰλικρινὴς συγκίνηση τοῦ συγγραφέα. Εὐρίσκει τόσον ὥραιες ἐκφράσεις, ὅταν μιλάει γιὰ τὰ ζευγαρωμένα νειάτα, ποὺ μᾶς γεμίζουν θαυμασμό. Καὶ αὐτό, γιὰτὶ ὁ νοῦς του ξεφεύγει στὰ νειάτα του, στὴν ἐποχὴ ποὺ ἀγάπησε τὴν κόρη ποὺ πέθανε γλήγορα, στὴ μόνη ἀγάπη, ποὺ τοῦ ἔμεινε σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ. Μὲ τὴ συγκίνηση περιγράφει στὸ μονόπρακτο δραματάκι του «Evasion» ὅλη τὴν ψυχικὴ πάλη τοῦ Πανιὸλ ποὺ ἐδραπέτευσε ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ κρύβεται σὲ μιὰ βίλλα ξεμοναχισμένη προσμένοντας νὰ σκοτώσει δυὸ νεῶπαντροὺς, ν' ἀρπάξει τὴν προῖκα καὶ νὰ σωθεῖ. Μόλις βλέπει τὸ ἀγνὸ καὶ ὥραιο ζευγάρι, μαγεύεται, ἡ καρδιά του νιώθει ἄλλα αἰσθήματα, συγκινεῖται γιὰ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὰ νειάτα τους, σέβεται τὴν ἀγάπη τους, διστάζει, δὲν τοὺς ἀγγίζει... συλλαμβάνεται καὶ οἱ μόνες του λέξεις εἶνε: «Παράξενο... μοῦ φαίνεται, ὅμως, ὅτι τώρα μονάχα δραπετεύω». Τὴν αὐτὴ συγκίνηση βρῖσκουμε στοὺς «Ἀγαπητοὺς τοῦ Τολέδου», μὰ προπᾶντων στὴν «Ἀκεντυσσερίλ», ὅταν ἡ εὐμορφὴ βασίλισσα γυρίζει θαμπωμένη ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Σεντγινούρ καὶ τῆς Γιέλκα. Εὐρίσκει τόσο τρυφερὰς λέξεις γιὰ νὰ μᾶς φανερώσει τὸ θαυμασμό της, ὥστε παρעוּתὸς καταλαβαίνουμε ὅλη τὴν εἰλικρίνεια, τὸν αὐθόρμητο ἐνθουσιασμό, τὴν ἔλλειψη κάθε ἐπιτήδευσης τοῦ Villiers. Μὲ τὰ λογοτεχνικὰ μάγια κι αὐτὸς καὶ ὁ Φλωμπέρ ἐπανασύστησαν τόσες παθητικὰς σκηνὰς ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν ἄμεσα, σὰ νάταν πράγματα σημερνά. Ἡ ἔφοδος τῶν ἐλεφάντων τῆς Μάχης τῆς Μακάρ (Σαλαμπὸ) ὅπου οἱ θηριώδεις μᾶζες τῶν τεράτων, οἱ συντριμμένοι μισθοφόροι, οἱ χιλιάδες τῶν ἀτομικῶν μονομαχιῶν, τὰ συχαμερὰ σῶμα πρὸς σῶμα, ὅλα λούζονται σὲ μιὰ μεγάλη ὑπόξανθη ἀχτίδα τοῦ ἡλίου, ἀναμμένη ἀπὸ τὸ καυτερὸ δῶμα. Κι αὐτὸς ὁ πίνακας, ποὺ ἔχει ἀποδοθεῖ τόσον καλὰ ἀπὸ τὸν Rochegrosse μοιάζει πολὺ μὲ τὸν

ἄλλο πίνακα τοῦ Villiers μὲ τὰ στρατεύματα ποὺ στεφανώνουνε τοὺς λόφους, τὰ ἄρματα, τὰ κεφάλια ποὺ εἶνε περασμένα στὶς μύτες τῆς λόγχης κ' ἔδιναν σκληρὰ φιλιά, λουσμένο κι αὐτὸ στὶς χλωμές καὶ τραγικὲς ἀποχρώσεις τῆς θείας σφαίρας ποὺ ζυγιάζονταν στὰ χεῖλια τοῦ διαστήματος.

Αὐτὲς οἱ δύο κινήσεις τῆς ζωῆς, ὅπου ἡ ὁμορφιά ζευγαρώνει μὲ τὴν προκλητικώτερη ἀσχήμια, ὁ πλοῦτος τῶν τόνων μὲ τὴ φρίκη, τὸ μεγαλοπρεπὲς μὲ τὸ παράδοξο, τυλιγμένα σ' ἓνα δυσμικὸ ὄνειρο, ἔχουνε μεγάλη ὁμοιότητα στὴν ψυχολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ διάθεση.

Οἱ Καρχηδόνιοι ἐθέλονται ποὺ ἀναχωροῦν φορτωμένοι στ' ἄρματα καὶ ὅσο πᾶν μικραίνουν κάτω ἀπ' τὸ ἀνεξίλεωτο γαλανό, τὴ βάρβαρη ζέση καὶ τὴν ἀποτυφλωτικὴ σκόνη, καὶ τὰ στρατεύματα τῆς "Ἀκεντυσερίλ" ποὺ ζυγώνουν μεθυσμένα ἀπὸ θρίαμβο σὲ μιὰ γραφικὴ ἀκαταστασία, ἡ ἀκαταστασία τῶν ἀνθρώπων ποὺ εἶνε τσακισμένοι ἀπὸ κούραση καὶ ὄνειρεύονται τὴν ἀνάπαψη, ἔχουν κι αὐτὸ τὸ κοινὸ μεταξὺ τους ὅτι ἔχτὸς ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ἀπόδοση τῶν ἀνατολίτικων ἀποχρώσεων εἶνε τελείως ζωντανά. Γιὰ τὶς πολεμικὲς μηχανές, τὰ ὅπλα, τὶς φορεσιές, γιὰ ὅλα ἐδημιούργησαν ἓνα χρῶμα, μιὰ ἐξοχὴ ἀπόχρωση, κατορθώνουν ἔτσι λαμπρὰ νὰ μᾶς δώσουν τὴ θαυμασιώτερη ὑποβολή.

"Τὶ χρῶμα ἔχουν τὰ πλήθη;" ρώτησε κάποτε τὸν Μαλλαρμέ ὁ Μανέ. "Εγὼ τὰ βλέπω μενεξεδένια." Κι αὐτοὶ τὸ ἴδιο ἔβλεπαν τὸ χρῶμα τῶν μαζωμένων ἀνθρώπων, τῶν μακρυνῶν βουνῶν, τῆς σκόνης ποὺ σήκωναν ἄνθρωποι, μηχανές, ζῶα, τοῦ ἀστραφτεροῦ νεροῦ ποὺ κοιμώνταν κάτω ἀπὸ τὶς ἱερὲς προκυμᾶτες, τῶν πανιῶν μὲ τὶς φωτεινὲς ἀνατριχίλες, τῆς Βεναρῆς, τῶν ναῶν, τῶν μνημείων, ὅπου τὸ πυραμίδιον τοῦ λιγκάμ τοῦ Σιβᾶ, θαρροῦσε κανεὶς ὅτι καίγονταν στὴν πυρκαϊὰ τοῦ γαλανοῦ, τῶν ἀκροπόλεων ποὺ ἔλυναν σὲ ὀπάλινες ἀποχρώσεις τόσον καθαρὲς ὅπου κι ὅλας οἱ λάμπεις τῶν ἀστεριῶν ἐκαθρεφτίζονταν.

Στὴ σπουδὴ καὶ στὴν ἀκρίβεια τὴν ἀρχαιολογικὴ, ἐνώνουν τὴν πυρετώδη, ἐκπληκτικὴ ἔμπνευση, ὅπου ἀπλώνεται ἡ εὐγενικὴ καὶ πλατεῖα λυρικὴ φαντασία αὐτῶν τῶν δύο μεγάλων συγγραφέων τοῦ δεκάτου ἑννατοῦ αἰῶνα. Καὶ οἱ δύο ἀρχίζουν ἀπὸ τὶς λαμπρότητες τῆς ζωγραφικῆς, προχωροῦνε στὰ λογοτεχνικὰ κάλλη γιὰ νὰ καταλήξουνε στὴ δραματικὴ μεγαλοπρέπεια.

Ἡ περιγραφή του ἔχει ἓνα πλοῦτο ἀφάνταστο ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις, καὶ βαθύτατη παρατηρητικότητα. Εἶνε θαῦμα, πῶς στὴν Ἀκεντυσερίλ ὅσο κι ἂν ψάξει κανεὶς θὰ ἴδῃ ὅτι τίποτε δὲν τοῦ ξεφεύγει. Δὲν ἀφίνει τὸ παραμικρό, νὰ περάσει ποὺ νὰ μὴν εἶνε σύμφωνο καθ' ὅλα μὲ ὅσα εἶπε παραπάνω. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχουνε πλέον οἱ ἀπιθανότητες καὶ οἱ ἀντιθέσεις ποὺ πιθανὸν νὰ συναντᾷ κανεὶς κάπου κάπου σὲ ἄλλα του ἔργα. Δένει μ' ἐξηγήσεις τόσον καλὰ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα, ὥστε πουνθεὰ δὲν θὰ πετῶνουμε χάσμα οὔτε καμμίαν ἀοριστία. Μιὰ λεπτὴ εἰρωνεία, τόσο λεπτὴ ποὺ μόλις συλλαμβάνεται, καὶ ποὺ ἀναφέρεται γενικὰ στὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, μιὰ φιλοσοφία εὐχάριστη, αὐτὴ εἶνε μὲ δύο τρεῖς ἀχνὲς κοντυλιὲς ἡ "Ἀκεντυσερίλ" τοῦ Villiers.

Ἡ γλῶσσα του καθὼς καὶ ἡ φράση εἶνε διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ συνειθισμένη γλῶσσα καὶ φράση, καὶ παρουσιάζει στὴ μετάφραση δυσκολίες μὲ τὶς νέες λέξεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες πολὺ ὀλίγες ἔχουν καθιερωθεῖ, καὶ τὶς ἑλλειπτικὲς φράσεις του. Ἀλλά, αὐτὴ ἀκριβῶς, ἡ τεχνοτροπία του προξενεῖ ἰδιαίτερη ἐντύπωση σὲ κεῖνον ποὺ διαβάζει τὸ γαλλικὸ κείμενο.

Μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅχι ὁμως καὶ μὲ τὴ βέβαιη ὑπόσχεση, ὅτι θὰ ξαναμι-
λήσουμε πλατειά, ὅπως πρέπει, γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Villiers, προλογίζουμε
μ' αὐτὰ τὰ λίγα καὶ φτωχὰ λόγια τὴ μετάφραση τῆς Ἀκεντυσσερίλ, μόνο
καὶ μόνο γιὰ νὰ δοθεῖ κάποια προσοχὴ στὸ διάβασμα αὐτῆς τῆς ἔξοχης
ἱστορίας μιᾶς βασίλισσας ποὺ δὲν μοιάζει τῆς Σαλαμπό, μὲ τὸν πύθωνα,
ποὺ μένει ἐκστατικὴ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ὄνειρεύεται στὸ λουτρό, εἶνε
χλωμὴ καὶ λεπτὴ (*) ἀνύπαρκτη καὶ μυστικοπαθῆς, μήτε ἔχει τὴν ἡδονικὴ
θηριωδίαν τῆς Κλεοπάτρας τοῦ Γκωτιέ ποὺ σκοτώνει, γιὰ εὐχαρίστηση, σὲ
μιὰ νύχτα ὀργίων τὸ νέο ποὺ ἐτόλμησε νὰ τὴν ἀγαπήσει τόσο τρελλά.
Ἡ Ἀκεντυσσερίλ ἔχει κι αὐτὴ τὸ μυστικισμὸ τῆς Σαλαμπό, ποὺ εἶνε σχεδὸν
ὁ κοινὸς μυστικισμὸς τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦνε κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῶν
ἀνατολίτικων ὀνειρῶν, σ' ἓνα παριβάλλον ἡδονικὸ καὶ νοχελές, ὅπως καὶ ἀπὸ
τὴν Κλεοπάτρα κρατᾷ τὴ θηριωδίαν καὶ τὴν ὁμορφίαν τοῦ ἐγ-
κλήματος, ἀλλὰ πάνου ἀπὸ τὴ σκληρὴ, ὥραϊα καὶ ἐλαττωματικὴ
Ἀκεντυσσερίλ ξεχωρίζουμε μιὰ μορφὴ πολὺ μεγαλύτερη, τρομερότερη, ποὺ
φθάνει στὴ δραματικὴ τελειότητα, ποὺ δὲν ἐξύγωσαν μήτε ἡ Σαλαμπό, μήτε
ἡ Κλεοπάτρα.

Καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι παρ' ὅλην, ἴσως, τὴ ρομαντικότητα, ὁ θάνα-
τος τῶν δύο νεαρῶν ὑπάρξων ἔχει κάτι τι τὸ μυστηριώδες, σὰν ἓνας σύν-
δεσμος ζωῆς καὶ θανάτου, ὥστε ἡ θανὴ τους ἀντὶ νὰ εἶνε σταμάτημα
τῆς ζωῆς νὰ γίνεται συνέχεια τῆς ἀγάπης, πέραν στὸ Ἄγνωστο, καὶ νὰ εἶνε
ξεχωριστὸ φαινόμενο ἀνάμεσα στὶς ἀμέτρητες ψυχὰς ποὺ ταράζονται, στρο-
βυλίζονται καὶ ἀναζητοῦνται μέσα στὸ ἀτέραντο Σύμπαν, ποὺ ἀναβρῶνουν
ἀπὸ τὴ μεγάλη ψυχὴ τοῦ Κόσμου! καὶ πέφτουν ἀπὸ πλανήτη σὲ πλανήτη
καὶ θρηνοῦνε στὴν ἄβυσσο τῆς ξεχασμένης πατρίδας ὅπως λέγει τ' ὀρφικὸ
τραγοῦδι.

X. Z.

VILLIERS DE L'ISLE - ADAM

ΑΚΕΝΤΥΣΣΕΡΙΑ

ΤΟ ΚΑΘΕΤΙ ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ
ΠΑΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝΟ ΤΟΥ.

ΙΝΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡ ἱερὴ πολιτεία ξεχώριζε, μενεξεδένια, στὸ βάθος τῆς χρυσοῦς καταχ-
νιάς: ἦτανε μιὰ ἀπὸ τὶς βραδυὰς τῶν παλαιῶν χρόνων· ὁ θάνατος τοῦ Ἀ-
στρου Σουριά, φοῖνικα τοῦ κόσμου, ἔκανε τοὺς θόλους τῆς Βεναρὲς νὰ τι-
νάζουν χιλιάδες ἀτίμητα πετράδια.

Στὰ ψηλῶματα, ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά, μακριὰ δάση ἀπὸ φοινικιὰς ἀργο-
σάλευαν τὰ χρυσὰ γαλαζώματα τῶν ἡσκιῶν τοὺς πάνου στὶς κοιλάδες τοῦ
Χαμπάντ:—ἀπ' τὴν ἀντίθετη ἀπλώνονταν διαδοχικά, μέσα στὶς φλόγες τοῦ

(*) Camille Mauclair: Rochegrosse, L'Oeuvre et l'Image, Août 1901.